

Nr 20

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 59 angående Vetenskapsakademiens och dess institutioners framtida ställning och verksamhet m. m.

Propositionen

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1973: 1 bilaga 10 under punkten E 59 (s. 430) beräknat medel för nedannämnda ändamål har Kungl. Maj:t i propositionen 1973: 59 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen 1973: 59 anförts rörande inriktningen av Vetenskapsakademiens verksamhet,

2. godkänna att Vetenskapsakademiens institution Stockholms observatorium den 1 juli 1973 förs över till staten och inordnas i universitetet i Stockholm,

3. godkänna att Vetenskapsakademiens institution Kiruna geofysiska observatorium den 1 juli 1973 förs över till staten och ombildas till ett fristående forskningsinstitut,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att för genomförande av vad som förordats under 2. och 3. godkänna avtal med Vetenskapsakademien om

a) förstatligande av akademiens institution Stockholms observatorium,

b) deposition hos staten av viss del av akademiens bibliotek,

c) samverkan rörande utbildning och forskning mellan universitets- och högskoleorganisationen och akademiens institution Capristationen för solforskning,

d) förstatligande av akademiens institution Kiruna geofysiska observatorium,

e) reglering av pensionskostnaderna för personalen vid Stockholms observatorium och Kiruna geofysiska observatorium,

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en professur i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 59,

6. bemyndiga Kungl. Maj:t att den 1 juli 1973 föra över den för B. Hultqvist personliga professuren i geokosmofysik vid universitetet i Umeå till Kiruna geofysiska institut,

7. att till Institutionen för astronomi vid universitetet i Stockholm för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 110 000 kr.,

8. att till Kiruna geofysiska institut för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 910 000 kr.,

9. att till Bidrag till Vetenskapsakademien för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 980 000 kr.

I propositionen 1973: 59 betonas Vetenskapsakademiens roll som ett betydelsefullt vetenskapligt kontaktorgan framför allt på det internationella planet. I det statsbidrag som föreslås utgå till akademiens centrala och institutionella verksamhet har enligt propositionen beräknats medel för en väsentlig förstärkning av bl. a. akademiens forskarutbytesverksamhet.

I propositionen föreslås vidare — på grundval av ett betänkande från utredningen rörande Vetenskapsakademiens institutioner — att akademiens institutioner Stockholms observatorium i Saltsjöbaden och Kiruna geofysiska observatorium förstatligas den 1 juli 1973. Stockholms observatorium inordnas härvid som en institution vid universitetet i Stockholm. Kiruna geofysiska observatorium föreslås få ställning som ett fristående statligt forskningsinstitut, underställt universitetskanslersämbetet och benämnt Kiruna geofysiska institut. Institutet skall, såvitt avser den där bedrivna forskarutbildningsverksamheten, även fungera som en institution vid universitetet i Umeå.

Vidare föreslås att övertagandet av de båda institutionerna skall ske efter de riktlinjer som redovisats i de avtal som utredningen under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande träffat med akademien. Enligt avtalen övertar staten de båda anläggningarna Stockholms observatorium och Kirunas geofysiska observatorium samt erbjuder den av akademien anställda personalen vid dessa institutioner motsvarande statlig anställning. I anslutning härtil har vidare träffats överenskommelse om reglering av pensionskostnaderna för ifrågavarande personal. I särskilda avtal har även reglerats viss samverkan mellan akademiens institution Capristationen för solforskning och universitets- och högskoleorganisationen samt fråga om deposition hos staten av viss del av akademiens bibliotek.

Utskottet

Vetenskapsakademien, som bildades på privat initiativ år 1739 efter utländska förebilder som en sammanslutning mellan politiker och naturvetenskapsmän, har till uppgift att främja vetenskaperna, företrädesvis matematik och naturvetenskap. Akademien består enligt 2 § i grundstadgarna av lägst 120 svenska och högst 120 utländska ledamöter. Kungl. Maj:t beviljade år 1749 Vetenskapsakademien uteslutande privilegium att ge ut almanackor i Sverige. Statsmakterna beslutade år 1969 (prop. 1969: 66, SU 1969: 115, rskr 1969: 293) att Vetenskapsakademiens privilegium att ge ut almanackor skulle upphöra vid utgången av löpande privilegieperiod, dvs. den 15 juli 1972. Bortfallet av privilegieinkoms-

terna och frågan om en eventuell kompensation av statsmedel för dessa har aktualiserat spørgsmålet om Vetenskapsakademiens framtida ställning och arbetsuppgifter.

Vetenskapsakademien intar ställningen av nationellt vetenskapligt organ på det matematisk-naturvetenskapliga området med bl. a. betydelsefulla utåtriktade funktioner. Akademien fyller dessutom utomordentligt viktiga uppgifter i fråga om landets kontakter på det internationella planet samtidigt som den även i övrigt på skilda områden kompletterar den statliga verksamheten. Såvitt utskottet kunnat finna innebär Kungl. Maj:ts i den förevarande propositionen framförda förslag att den nuvarande verksamheten inom Vetenskapsakademien och vid dess institutioner blir säkerställd. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och har därvid särskilt noterat att i det statsbidrag som föreslås utgå till akademiens centrala och institutionella verksamhet enligt propositionen beräknats medel för en väsentlig förstärkning av bl. a. akademiens forskarutbytesverksamhet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1973: 59 anförts rörande inriktningen av Vetenskapsakademiens verksamhet,
2. att riksdagen godkänner att Vetenskapsakademiens institution Stockholms observatorium den 1 juli 1973 förs över till staten och inordnas i universitetet i Stockholm,
3. att riksdagen godkänner att Vetenskapsakademiens institution Kiruna geofysiska observatorium den 1 juli 1973 förs över till staten och ombildas till ett fristående forskningsinstitut,
4. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att för genomförande av vad som hemställts under 2 och 3 godkänna avtal med Vetenskapsakademien om
 - a) förstatligande av akademiens institution Stockholms observatorium,
 - b) deposition hos staten av viss del av akademiens bibliotek,
 - c) samverkan rörande utbildning och forskning mellan universitets- och högskoleorganisationen och akademiens institution Capristationen för solforskning,
 - d) förstatligande av akademiens institution Kiruna geofysiska observatorium,
 - e) reglering av pensionskostnaderna för personalen vid Stockholms observatorium och Kiruna geofysiska observatorium,
5. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en professur i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 59,
6. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att den 1 juli 1973 föra över den för B. Hultqvist personliga professuren i geokosmofysik vid universitetet i Umeå till Kiruna geofysiska institut,

7. att riksdagen till *Institutionen för astronomi vid universitetet i Stockholm* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 110 000 kr.,
8. att riksdagen till *Kiruna geofysiska institut* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 910 000 kr.,
9. att riksdagen till *Bidrag till Vetenskapsakademien* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 4 980 000 kr.

Stockholm den 5 april 1973

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Larsson i Staffanstorp (c), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s) och Nilsson i Norrköping (s).